

N:o 56.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

Till lagutskottets handläggning hafva vid innevarande riksdag hänvisats fyra särskilda motioner, åsyftande begränsning af den kommunala rösträtten på landet. Dessa motioner hafva afgifvits, inom Första Kammaren, n:o 3, af herr *Sjöcrona* samt inom Andra Kammaren, n:o 6, af herr *A. Göransson*, n:o 16 af herr *G. Eriksson*, med hvilken instämt herrar *Bromée*, *Kardell*, *Nils Wallmark*, *Norberg*, *Nordin*, *Wikstén*, *J. A. Lundström*, *Domeij*, *Schödén*, *Ollas A. Ericsson*, *Dahlstedt*, *N. P. Wallmark* och *Näslund*, äfvensom n:o 13 af herr *Nydahl*.

Med hänvisning till de af dem vid sistlidet års lagtima riksdag i ämnet väckta motioner hafva sålunda herrar *Sjöcrona*, *Göransson* och *Gunnar Eriksson* ånyo framlagt förslag till ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, och hemställt, herr *Sjöcrona*, att ett röstmaximum måtte bestämmas motsvarande en *femtedel* af kommunens hela röstetal efter röstlängden; samt herrar *Göransson* och *Eriksson*, att ett maximum måtte stadgas motsvarande, enligt den förres förslag, en *tiondedel* och enligt den senares en *tjugonedel* af kommunens hela röstetal. Härjemte hafva de båda sistnämnda motionärerna förordat ytterligare ett relativt röstmaximum och i sådant hänseende föreslagit, att rösträtt icke i något fall må utöfvas för högre röstetal, än som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande.

Mera vidtomfattande är den förändring i bestämmelserna angående den kommunala rösträtten på landet, som afses uti den af herr *Nydahl* väckta motion. Enligt sistnämnda motionärs förmenande är det egentligen i *trenne* afseenden nu gällande lagstiftning i förevarande ämne kräver rättelse. Såsom betänkliga oegentligheter framhåller han sålunda bestämmelserna derom, att rösträtt i kommunens allmänna angelägenheter tillkommer bolag, att röstvärdet skall beräknas efter det enhvar röstegande åsatta fyrktal äfven vid frågor, som icke äro af ekonomisk natur, samt att en obegränsad rösträtt tillkommer de högst beskattade medlemmarne i en landtkommun. Det stadgande, hvarigenom, på sätt nu egde rum, kommunal rösträtt tillerkändes bolag, vore enligt motionärens uppfattning principiellt origtigt. Visserligen vore den grundsats, hvarpå den kommunala rösträtten hos oss hvilade, den, att nämnda rösträtt borde stå i förhållande till de röstandes andel i skattebidragen till kommunens utgifter, men huru stort inflytande på kommunens angelägenheter härigenom än inrymdes åt förmögenheten, så vore likväl rösträtten fästad vid personerna och icke vid skatteobjekten. Härifrån gjorde emellertid nämnda stadgande ett undantag till förmån för *bolag*.

En reservant i lagutskottet vid 1867 års riksdag hade i detta ämne träffande yttrat bland annat:

— — — — — »Att bolag, som ej äro personer, icke kunna ega eller utöfva rättigheter, är så klart, att hvad man kallar bolagsrättigheter i verkligheten endast utgör bolagsmedlemmarnes sammanlagda rättigheter, blott att dessa, enligt kommunallagen, ega rättighet att alla i *en* fullmäktigs hand lägga utöfvandet, i strid mot hvad samma lag i öfrigt angående hopande af mångas rätt hos en stadgar (§ 13 i kommunallag för landet, § 13 i kommunallag för stad). Också är det naturligen just i och med ett sådant hopande af mångas rätt hos en, som bolagen utöfva det öfverklagade en- och fåväldet i kommunen, hvilket skulle försvinna, om, i stället och i konsekvens med kommunallagens stadgande i öfrigt, hvarje bolagsmedlem utöfvade sin rätt i kommunen efter proportionerad eller bestämd del i bolagets egendom eller inkomst på det ställe, der detsamma drifver sin verksamhet. Att en sådan fördelning och beräkning af röst-rätten ej utan svårigheter kan i verkligheten införas, medgifves visserligen. Men då dessa svårigheter ej äro oöfvervinneliga, böra de ej hindra beslut om hvad så i sig som i sina följder är riktigt. Vid vanliga bolag kunde rimligtvis alla bolagsmän anses ega lika del i bolagets egendom eller inkomster och i enlighet dermed deras rösträtt, efter taxeringen af hela

nyssnämnda egendom eller inkomst, bestämmas och beräknas, ankommande det på bolagsmännen sjelfva, om de ville inför vederbörande offentlig myndighet förklara, huru stor del hvardera i det hela eger, för att derefter få hvar sin rösträtt annorlunda bestämd. Vid aktiebolag åter utvisar antalet af hvarje delegares aktier, i förhållande till det helas upp-taxerade egendom och inkomst, hans rösträtt.»

I öfverensstämmelse härmed hade nämnde reservant föreslagit en ändring i hithörande bestämmelser af följande lydelse: »Bolagsman må för proportionerlig, eller, der hvar och en af bolagsmännens andel inför vederbörande myndighet blifvit offentligen uppgifven, för bestämd andel, samt i aktiebolag för innehafvande aktier i förhållande till bolagets hela upp-taxerade inkomst utöfva rösträtt i den kommun, der bolaget drifver sin verksamhet. Detsamma gäller för delegare i oskiftadt bo.»

Detta förslag syntes motionären innebära en fullt tillfredsställande lösning af frågan om utöfvandet af rösträtt för bolag, och borde enahanda bestämmelser jemväl införas i fråga om rösträtt för oskiftadt bo.

Principen, att den kommunala rösträtten borde, anför motionären vidare, vara afpassad efter enhvar röstegandes skattebidrag till kommunen, innebure i och för sig ingenting orimligt, derest endast ekonomiska frågor vore föremål för den kommunala sjelfstyrelsen; men sådant vore, som bekant, ingalunda förhållandet. Kommunerna hade äfven andra intressen att vårda, i afseende på hvilka något giltigt skäl icke förefunnes, hvarför graden af de röstberättigades inflytande skulle vara afpassad efter deras skattebidrag till kommunen. — Att rätten till deltagande i allmänna angelägenheter borde i någon mån vara beroende af personernas ekonomiska ställning, vore nog en sanning, enär en någorlunda sjelfständig ställning i ekonomiskt afseende, i allmänhet taget, vore en betingelse för förefintligheten af för ett dylikt deltagande nödiga kvalifikationer. Denna grundsats vore ock i kommunallagarne häfdad redan genom den bestämmelse, som vid besittningen af viss egendom eller inkomst fäste rätten att deltaga i kommunala angelägenheter; men långt ifrån att förmögenhetsgarantien härmed ansetts tillräckligt tillgodosedd, hade försigtigheten i ifrågakvarande afseende gått ända derhän, att de röstberättigades kompetens att deltaga i de kommunala angelägenheterna blifvit på det noggrannaste graderad efter deras olika förmögenhetsvilkor. Det vore emellertid svårt att i allmänhet uppdraga gränsen mellan verkliga beskattningsfrågor och sådana angelägenheter, för hvilka ej några sammanskott kunde ifrågakomma, men ett slag af kommunala angelägenheter funnes dock, der rimligtvis kunde

begäras, att vid röstvärdets beräkning en annan och högre synpunkt finge göra sig gällande än fyrktalets, nemligen de kommunala valen. De flesta sådana afsåge oaflönade förtroendeposter, och borde vid dem alltså valresultaten vara uttryck icke af de röstandes förmögenhet utan af de flestes förtroende. Och äfven der den befattning, som skulle tillsättas, vore aflönad, inverkade ju valets utfall icke på lönevilkoren, hvilka redan förut vore bestämda och blefve desamma antingen den ene eller den andre komme att blifva till befattningen utsedd; men det vore i många fall ingalunda likgiltigt för den valdes framgång i sin verksamhet och hans ställning till menigheten, om han kallats af dennas förtroende eller påtrugats henne af en enda eller ett fåtal personer.

I fråga om *de kommunala valen* borde således enligt motionärens åsigt — med undantag allenast för val af landstingsmän eller deras valmän, i afseende hvarå nuvarande bestämmelser vid en blifvande begränsning i den kommunala rösträtten på landet borde oförändrade bibehållas — personlighetsprincipen tillämpas och sålunda *en* röst tillkomma hvarje röstande.

Härefter fortsätter motionären:

Liksom det måste erkännas vara både rätt och ändamålsenligt, att vid de val, som förrättas å kommunal- eller kyrkostämma, afgörande hänsyn toges dertill, att de valde vore i åtnjutande af ett så allmänt förtroende som möjligt, lika berättigadt syntes det vara, att vid bestämmandet af en kommuns utgifter *den* hade mer att säga, som måste betala en större del af dessa utgifter, än den som betalade en mindre sådan; likväl borde, äfven i fråga om kommunens ekonomiska angelägenheter, en inskränkning ske i de högst taxerades rösträtt, hvarförutan denna i tillämpningen ofta blefve större, än hvad den på grund af det åsatta fyrktalet skulle vara, eller som motsvarade den röstandes deltagande i de växande utgifternas bestridande. Tydligt vore nemligen, att om en person deltog med endast halfva beloppet, eller äfven något derunder, i en kommuns utgifter, så vore han, enligt nuvarande förhållanden, faktiskt lika enrådande inom sin kommun, som om han ensam bestrede samtliga kommunens utgifter. Likaledes vore det ett obestriddligt förhållande, att, med nu gällande rösträttsbestämmelse, det mycket väl kunde inträffa — likasom det utan tvifvel mer än en gång *hade* inträffat — att en person, som med begagnande af sin öfvervägande rösträtt genomdrifvit beslut som haft till följd en måhända högst ansenlig skuldsättning af den kommun, han tillhörde, när denna skuld skulle gäldas, icke kunde inom samma kommun taxeras eller åtminstone endast till ett vida lägre belopp än det, för hvilket han varit röstberättigad när skuld-

sättningen beslöts. Dessa omständigheter innebure ett fullgodt skäl för yrkandet på en åtminstone måttlig *begränsning i de högst beskattades rösträtt äfven i andra kommunala angelägenheter än val*. Ej heller finge det förbises, att för de mindre bemedlade skatterna kändes jemförelsevis långt mera tryckande än för de förmögnare, och att det äfven på grund deraf vore billigt, att dem tillerkändes något större inflytande jemväl på kommunens utgiftsstat, än för närvarande vore fallet.

Beträffande den lämpliga storleken af det röstmaximum, hvilket sålunda borde i kommunallagen införas, så vore på grund af de inom de skilda kommunerna rådande olika rösträttsförhållandena svårt att finna ett sådant, som kunde sägas vara det lämpligaste med hänsyn till hvarje särskild kommun. Andra Kammaren hade upprepade gånger uttalat sig för att detta röstmaximum skulle bestämmas till $\frac{1}{10}$ af kommunens röstetal, hvarvid likväl icke ifrågasatts några i andra afseenden vidtagna inskränkningar i den kommunala rösträttens utöfvande. En sådan begränsning *ensam* skulle dock i tillämpningen visa sig alldeles otillräcklig och knappast medföra annan verkan, än att det kommunala enväldet, der ett sådant förefunnes, skulle komma att ersättas af ett kommunalt fåvälde, till föga fromma för den sak man afsåge att främja; om deremot rösträtten för bolag ordnades på antydt sätt, och derjemte rösträtt efter hufvudtal infördes vid val, syntes man kunna stanna vid ett röstmaximum af $\frac{1}{6}$ af kommunens hela röstetal, dock att detta maximum i intet fall finge beräknas högre än det röstetal som sammanlagdt tillkomme öfriga röstegande.

Då motionären förestälde sig att den viktiga frågan bäst främjades genom att läggas i regeringens händer, ansåge sig motionären allenast böra hemställa,

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t med första låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till ändrad lydelse af gällande bestämmelser angående den kommunala rösträtten på landet i öfverensstämmelse med de grunder, som i motionen finnas angifna.

I den fråga, som, efter att under vexlande former förelegat till behandling vid nästan samtliga riksdagar under det nya representationsskicket, nu ånyo återupptagits, erinrade lagutskottet i sitt vid senaste lagtima

riksdag afgifna utlåtande, hurusom redan allmänna besvärs- och ekonomiutskottet vid 1859—1860 årens riksdag föreslagit en lagbestämmelse af innehåll, att för annat än jord icke finge röstas för mera än en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Detta förslag lyckades icke tillvinna sig ständernas bifall; dock beslöt för sin del borgareståndet, att inom kommuner på landet ingen borde få rösta för mera än 600 skatteören eller, med andra ord, sex förmedlade hemman eller deremot svarande inkomst af andra beskattningsföremål. Inom bondeståndet uttalade sig många för den af nämnda utskott föreslagna begränsningen, under det andra ville göra den gällande jemväl i fråga om rösträtt för jordbruksfastighet. Sistnämnda åsigt omfattades äfven af ekonomiutskottet vid 1862—63 årens riksdag, hvilket i sådant afseende föreslog, att högsta röstetal inom kommun på landet måtte bestämmas till en tiondedel af kommunens hela röstetal. Detta förslag bifölls af bondeståndet och återremitterades af borgareståndet, men förkastades af de båda andra stånden, i följd hvaraf frågan förföll. Lagutskottet vid 1868 års riksdag upptog nu det sålunda fallna förslaget samt erinrade, att det säkerligen funnes ganska många kommuner, der en jordegendom, utan att till arealen vara så stor, att den till någon del måste utarrenderas, ändock i jmförelse med den öfriga jordegendomen inom kommunen vore tillräckligt betydande för att åt sin egare, i synnerhet om denne tillika skattade för inkomst af kapital eller arbete, medföra ett fyrktal, större än alla de andra medlemmarnes af kommunen sammanlagda röstetal. Olägenheterna här af vore uppenbara, och särskildt ville utskottet betona, att under dylika förhållanden ett af kommunalinstitutionens viktigaste syften — väckandet och underhållandet af intresse för kommunens gemensamma angelägenheter — i väsentlig mån måste förfelas.

Utskottets hemställan, af Andra Kammaren bifallen, blef emellertid af Första Kammaren afslagen. Förnyad vid följande riksdag under förklaring att en lagförändring, hvarigenom den större förmögenhetens öfvervägande inflytande på de kommunala angelägenheterna i lämplig mån begränsades, vore en tvingande nödvändighet, som ej tålde vidare uppskof, rön te berörda hemställan samma öde. Enahanda har utgången varit vid alla följande riksdagar, då frågan om en begränsning af den kommunala rösträtten varit å bane. Och likväl har, på sätt utskottet under en följd af år haft tillfälle att vitsorda, erfarenheten till fullo bekräftat de farhågor, som redan vid tiden för kommunallagarnes tillkomst uttalades rörande verkningarna af den uppåt obegränsade rösträtt, som för landt-

kommunerna finnes stadgad. Beklagligt nog föreligga icke i förevarande ämne färskare statistiska uppgifter beträffande den kommunala rösträtten än de, som innehållas i statistiska centralbyråns berättelse för år 1871. Af denna berättelse framgår emellertid, såsom inhemtas af laguskottets utlåtande n:o 35 vid 1878 års riksdag, att nyssnämnda år *en* röstegande uti 54 af rikets 2,354 landskommuner innehade mera än hälften af kommunens hela fyrktal. Uti 360 kommuner utgjorde högsta en person tillkommande fyrktal öfver $\frac{1}{4}$ och uti 1,026 kommuner öfver $\frac{1}{10}$ af hela fyrktalet. Hvad vidare beträffar antalet personer, som vid ifrågavarande tid innehade vist fyrktal öfver $\frac{1}{10}$ af kommunens, innehade 54 öfver $\frac{1}{2}$, 378 öfver $\frac{1}{4}$ och 1,697 öfver $\frac{1}{10}$.

Utskottet finner fortfarande det åsyftade målet af en röstbegränsning bäst vinnas genom stadgande af ett relativt röstmaximum, förstärkt genom en bestämmelse derom, att icke i något fall rösträtt får utöfvas för högre röstetal än som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Likasom vid 1878 års riksdag anser utskottet nämnda röstmaximum skäligen böra, i enlighet med hvad herr *Gunnar Eriksson* föreslagit, bestämmas till en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstvärdet.

Genom en dylik begränsning af den kommunala rösträtten i allmänhet torde jemväl de särskilda synpunkter, ur hvilka herr *Nydahl* funnit en inskränkning nödig, blifva tillbörligt beaktade, och anser utskottet vid sådant förhållande några föreskrifter i de af nämnde motionär angifna särskilda rigtningar för närvarande och innan verkningarne af den utaf utskottet förordade allmänna begränsningen kunna tillförlitligt bedömas, icke vara af behof påkallade.

Utskottet hemställer följaktligen:

1:o att Riksdagen ville, med afslag å herrar *Sjöcronas* och *Göranssons* motioner samt herr *Nydahls* motion, i hvad den afser begränsning af den kommunala rösträtten i allmänhet till en femtedel af kommunens hela röstetal, för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i förordningen den 26 oktober 1888, skall hafva följande lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär som åligga alla, hvilka inom kommunen erlægga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. *Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tjugonde-del af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.*

samt

2:o att herr *Nydahls* motion i de delar, om hvilka utskottet här ofvan afgifvit utlåtande, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 april 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservationer:

af herr *Annerstedt*, som yttrat: »Då de olika begränsningar af den kommunala rösträtten på landet, hvilka blifvit inom utskottet ifrågasatta, samtliga synas mig tillfälliga och saknande rättsgrund, har jag icke kunnat med min röst tillstyrka, att röstmaximum inom landskommunerna bestämes vare sig till en femtedel, till en tiondedel eller till en tjugonedel af kommunens hela röstetal enligt röstlängden, och detta så mycket mindre, som under ärendets behandling inom utskottet öppet uttalats, att hvarje ringare begränsning af detta maximum allenast egde någon betydelse, så vida derigenom underlättades genomförandet af de längst gående anspråken på en sådan begränsning.

Det finnes deremot ett stadgande i afseende å rösträttsbestämmelserna i kommunallagarne, hvilket enligt min uppfattning är af den beskaffenhet, att utskottet med anledning af herr *Nydahls* motion haft tillräcklig anledning att deri tillstyrka ändring. Detta stadgande är bestämmelsen angående bolags rösträtt i kommunala angelägenheter. Det är hufvudsakligen öfver omfattningen af denna rätt, som under de långvariga förhandlingarne angående ändring i den kommunala rösträtten klagomål låtit sig afhöra, och det är städse med exempel hemtade från kommuner, hvarst röstöfvervigt tillkommit något bolag, som man sökt uppvisa orättmätigheten af de nuvarande bestämmelserna. I afseende å bolagens rösträtt delar jag nemligen den uppfattning, som vid riksdagarne 1867 och 1868 uttalades af en dåvarande ledamot i lagutskottet i hans reservation vid utskottets betänkande angående ändring i kommunallagarne, och tillåter jag mig att af detta yttrande åberopa och här anföra följande:

»Betraktas bolagens rösträtt från principiell synpunkt, finnes ingen grund för bibehållande af en sådan. Då bolag ej äro personer, kunna de icke heller ega eller utöfva rättigheter, utan hvad man kallat bolags rättigheter utgör i verkligheten endast bolagsmedlemmarnes sammanlagda rättigheter, endast att dessa, enligt kommunallagen, ega rättighet att alla i *en* fullmäktigs hand lägga utöfvandet, i strid mot hvad samma lag i

öfrigt, angående hopande af mångas rätt hos en, stadgar (§ 13 i kommunallag för stad, § 13 i kommunallag för landet). Också är det naturligen just i och med ett sådant hopande af mångas rösträtt hos en, som bolagen utöfva det öfverklagade en- eller fåväldet i kommunerna, hvilket skulle försvinna, om i stället och i konsekvens med kommunallagens stadganden i öfrigt hvarje bolagsmedlem utöfvade sin rätt i kommunen efter proportionerad eller bestämd del i bolagets egendom eller inkomst på det ställe, der detsamma drifver sin verksamhet. Att en sådan fördelning och beräkning af rösträtten ej utan svårigheter kan i verkligheten införas, medgifves visserligen. Men då dessa svårigheter ej äro ööfvervinneliga, böra de ej hindra beslut om hvad som så i sig som i sina följder är riktigt. Vid vanliga bolag kunde rimligtvis alla bolagsmän anses ega lika del i bolagets egendom eller inkomster, och i enlighet dermed deras rösträtt, efter taxeringen af hela nyssnämnda egendom eller inkomst, bestämmas och beräknas, ankommande det på bolagsmännen sjelfva, om de ville inför vederbörande offentlig myndighet förklara, huru stor del vardera i det hela eger, för att derefter få hvar sin rösträtt annorlunda bestämd. Vid aktiebolag åter utvisar antalet af hvarje delegares aktier, i förhållande till det helas upptaxerade egendom och inkomst, hans rösträtt. Att, synnerligen vid aktiebolag, åtskilliga på detta sätt finge rösträtt i en kommuns angelägenheter, hvilken de för öfrigt ej tillhöra, är en sanning. Men för det första ega de genom det bolagets ombud, i hvars utseende de deltaga, redan nu indirekt en sådan rättighet; för det andra är dess egande billigt, då deras egendom i den kommun, der bolagets rörelse drifves, beskattas. Att åter utöfvandet af en sådan rätt, på ställe, der de ej bo, är förknippadt med besvär och troligen ej så ofta kommer i fråga, synes ej heller innebära något orätt, då deras intresse för en sådan kommuns angelägenheter naturligen är ofantligt mycket mindre, än de i den bosattes, och egentligen inskränker sig till det, att ej för sin egendom eller inkomst blifva för högt taxerade eller ålagda alltför dryga afgifter.»

Genom bestämmelser i sådan rigtning, hvartill, om så påfordras, alltför väl kan, utan afvikelse från giltiga rättsprinciper, tilläggas stadganden, att vid vissa kommunala val annan röstgrund än den i kommunernas öfriga angelägenheter är stadgad må komma till användning, skulle enligt min uppfattning anledningarne till missnöje med den nuvarande kommunala rösträttigheten på landet, så vidt detta missnöje är befogadt, komma att undanröjas; och man skulle genom ett dylikt tillvägagående

undvika å ena sidan, att de nya bestämmelser man uppställer blifva ut-satta för helt och hållet samma anmärkningar, som dem, hvilka ständigt upprepats i fråga om de stadganden man afskaffat, och å den andra att vidtaga en lagändring, hvars enda betydelse vore att underlätta öfver-gången till den personliga röstskalan;

af herrar *Lundin*, *C. H. Lundström* och *Pehrsson*, hvilka instämt med herr *Annerstedt*;

af herr *Fröberg*, som ansett att utskottet bort afstyrka bifall till motionerna på följande af 1888 års Riksdags lagutskott i dess utlåtande n:o 43, i anledning af en utaf herr *L. P. Larsson* i Berga väckt motion, anförda skäl:

»Herr *L. P. Larsson* upptager i sin motion den ofta behandlade frågan om ändring i de allmänna grunderna för den kommunala röst-rätten på landet. Han föreslår nemligen, att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i kongl. förordningen den 21 mars 1862 om kommunal-styrelse på landet § 11, att röstvärdet skall beräknas sålunda, att hvarje röstegande må tillkomma *en* röst; dock att vid beslut om utgifter röst-värdet må beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal med iakttagande af den begränsning, att ingen må utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarar en tjugonedel af kommunens hela fyrktal efter fyrktals-längden.

Den grundsats, hvilken motionären sålunda anser böra uppställas såsom regel, eller att utan afseende å fyrktalet endast *en* röst borde tillkomma hvarje röstegande, skulle tydligen äfven med det af motio-nären förordade undantag medföra en ytterst genomgripande och till sina följder knappast beräknelig omhvälfning af den kommunala sjelf-styrelsen. Den skulle nemligen i väsentlig mån lägga denna styrelse i händerna på samhällsklasser, hvilka nu endast i ringa mån utöfva något inflytande på densamma och om hvilka man för närvarande svårigen kan antaga, att de skola ega tillräckliga insigter och tillräckligt intresse för allmänna angelägenheter för att kunna till kommunernas båtnad ut-öfva en sådan magt. Då den ifrågavarande grundsatsen skulle tillämpas vid val, således äfven vid val af landstingsmän och valmän för utseende af sådana, komme den att utöfva en betydande inverkan på valen af Första Kammarens ledamöter. Lagutskottet anser följaktligen motionärens förslag i denna del icke böra bifallas.

Motionären har emellertid tagit hänsyn till de bestående förhållandena i så måtto, att han ej velat tillämpa den föreslagna allmänna grundsatsen vid beslut om utgifter. Vid fattandet af sådana beslut skulle nemligen enligt motionärens förslag röstvärdet beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal med iakttagande af den inskränkning, att ingen finge utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarade en tjugonedel af kommunens hela fyrktal efter fyrktalslängden.

Förslag om en dylik inskränkning i den rösträtt, som tillkommer de högst beskattade inom en kommun, hafva såsom bekant ofta blifvit framställda och jemväl vunnit Andra Kammarens godkännande. Den bråkdel af kommunens hela röstetal, som högst skulle få tillkomma en röstegande, har föreslagits än till en femtedel, än till en tiondedel, än, såsom i den nu föreliggande motionen, till en tjugonedel. Denna mångfald af olika förslag synes gifva stöd åt den åsigt, att fastställandet af en dylik inskränkning icke kan fotas på någon allmängiltig rättsgrund, utan ytterst måste öfverlemnas åt ett visst godtycke. Den nu gällande kommunala rösträtten stödjer sig deremot på den bestämda och ingalunda förkastliga grundsats, att i samma mån en kommunalmedlem bidrager till utgifterna för kommunens ändamål, i samma mån bör han ock vara berättigad att utöfva inflytande på ledningen af kommunens angelägenheter.

Anledningen till de upprepade förslagen i ämnet har af förslagsställarne i allmänhet angifvits vara den, att i ett antal kommuner en enda person eger så stort röstetal, att han ensam kan utöfva kommunens beslutanderätt, och att i andra kommuner två eller ett fåtal personer, om de äro ense, kunna på samma sätt öfverrösta samtliga öfrige kommunalmedlemmar. Under sådana förhållanden kunde man ej anse, att någon verklig sjelfstyrelse funnes för dessa kommuner. Ser man saken utslutande ur denna synpunkt, kan man emellertid mot hvarje sådant förslag anmärka, att magten genom den ifrågasatta inskränkningen i de högst beskattades rösträtt endast skulle öfverflyttas till ett — visserligen något större — antal jemförelsevis högt beskattade, men att det lägre beskattade flertalet af kommunens medlemmar lika litet som nu skulle kunna genom sin rösträtt inverka på kommunens sjelfstyrelse.

Det är i alla händelser endast inom ett jemförelsevis ringa antal kommuner, der en enda eller några få personer gemensamt ega ett öfvervägande röstetal. Inom sådana kommuner skulle det i många fall vara mycket obilligt, om dessa personer, hvilka i en öfvervägande grad måste bära de för kommunala ändamål pålagda afgifter, skulle mot sin vilja

kunna åläggas sådana. Då man tillika tager i betraktande, att desse högst beskattade vanligen äro egare af stora gods eller innehafvare af stora industriella anläggningar och sålunda hafva sitt enskilda intresse på ett mera varaktigt sätt förbundet med kommunens gemensamma intressen, synes man kunna antaga, att misstag och öfvergrepp långt mindre äro att befara från desses sida än från en mera vexlande majoritet af lägre beskattade.

Det bör ock här anmärkas, att det sätt, hvarpå en sådan öfvervägande rösträtt hittills blifvit inom vårt land utöfvad, icke i allmänhet gifvit skälig anledning till klagomål. Detta bestyrkes bäst deraf, att vid de tillfällen, då frågan om den kommunala rösträtten varit å bane, anhängarne af de framställda förslagen inskränkt sig till att framhålla *möjligheten* af missbruk under nuvarande förhållanden, men sjelfve medgifvit, att sådana i allmänhet icke förekommit.

Slutligen vill utskottet — ehuru den nu föreliggande motionen icke omedelbart dertill föranleder — erinra, att äfven en sådan, mindre genomgripande ändring i den kommunala rösträtten, som motionären föreslagit i fråga om beslut rörande utgifter, skulle, om den tillämpades vid val, medföra en icke oväsentlig rubbning af grunderna för Första Kammarens sammansättning, en rubbning, hvilken utskottet för sin del icke finner önskvärd.»

af herr *Hasselrot*, som ansett, att herr *Sjöcronas* motion bort af utskottet tillstyrkas; samt

af herrar *L. O. Larsson och Claëson*.

Herr *Wester* och *Bruzelius* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
